

18.12.2018

Asia/4

§ 266

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan osallisuussuunnitelma vuosille 2019–2021

HEL 2018-012860 T 00 01 00

Päätös

Kasvatus- ja koulutuslautakunta päätti hyväksyä Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan osallisuussuunnitelman vuosille 2019–2021.

Käsittely

Asian aikana kuultavana oli Ilona Taimela. Asiantuntija poistui kuulemisensa jälkeen kokouksesta.

Esittelijä muutti esitystään siten, että liitteenä olevaan osallisuussuunnitelmaan muutettiin kohta "Koulujen osallisuusryhmät ja vertaistoiminta (ekoagentit, tutoroppilaat, ruokaraadit, välkärivetäjät jne)" kuulumaan seuraavasti: Koulujen osallisuusryhmät ja vertaistoiminta (oppilasagentit, tukioppilaat, ruokaraadit, välkärivetäjät, ympäristöryhmät, jne)

Kasvatus- ja koulutuslautakunta hyväksyi esittelijän muutetun ehdotuksen.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Ilona Taimela, opetuskonsultti, puhelin: 310 21878
ilona.taimela(a)hel.fi

Liitteet

1 Kasko_osallisuussuunnitelma 2019-2021_päätöksen liite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Taustaa

Helsingin kaupunkistrategian 2017–2021 keskiössä on asukkaiden osallisuuden edistäminen. Strategiallaan Helsinki vahvistaa asemaansa osallisuuden ja avoimuuden edelläkävijänä. Helsinki otti marraskuussa 2017 käyttöön osallisuus- ja vuorovaikutusmallin tukemaan näiden tavoitteiden toteutumista.

Kaupunginvaltuusto päätti 16.3.2016 johtamisjärjestelmän uudistamisen periaatepäätöksessä, että osana muutosta tehdään kaupunkilaisten osallistumisen linjaukset, joissa määritellään, miten aiemmin tehtyjä osallistumisen ja kuulemisen kokeiluja vakinaistetaan ja otetaan käyttöön, sisältäen ainakin osallistuvan budjetoinnin, asukas- ja käyttäjäraadit sekä verkko-osallistumisen. Kaupunginhallitus päätti 13.11.2017 kehottaa toimialalautakuntia osaltaan raportoimaan osallisuuden toteutumisesta kaupunkistrategian arvioinnin yhteydessä valtuustokauden puolella välissä. Osallisuusmalli arvioidaan valtuustokauden aikana sekä avoimissa asukastilaisuuksissa että kaupunginhallituksessa. Kaupunginhallitus kehottaa toimialalautakuntia samassa yhteydessä osaltaan raportoimaan osallisuuden toteutumisesta. Arvioinnin yhteydessä kaupunginhallitus päättää tarvittavista toimita osallisuusmallin jatkokehittämiseksi ja laajentamiseksi.”

Helsingin kaupungin osallisuuden periaatteet on kirjattu Helsingin kaupungin hallintosääntöön (§ 174/13.6.2018: osa V Osallistuminen ja viestintä, luku 27 Kaupunkilaisten ja palvelunkäyttäjien osallistumisoi-keus), jolloin ne sitovat koko kaupunkiorganisaatiota. Kaupunginhallitus päätti 13.11.2017 (§ 1047) osallisuusmallin toimeenpanon ja rahoituksen periaatteiden ja niiden osatekijöihin perustuvan osallisuusmallin toimeenpanemiseksi vuosina 2018–2021. Lisäksi Helsingin kaupunginhallitus päätti 1.10.2018 Osallistuvan budjetoinnin toteuttamisen 2018–2019.

Helsingin osallisuus- ja vuorovaikutusmallin perustana on kaupunkilaisten tieto ja osaaminen ja yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet. Toimialat toteuttavat ja seuraavat osallisuutta omassa toiminnassaan yhteisten periaatteiden mukaisesti. Helsingin osallisuuden periaatteet ovat:

- yksilöiden ja yhteisöjen osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntäminen
- omaehtoisen toiminnan mahdollistaminen
- yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien luominen.

Osallisuutta velvoittavat säädökset kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla

Varhaiskasvatuslaki (540/2018), perusopetuslaki (628/1998), lukiolaki (629/1998) ja laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) edellyttävät

opetuksen järjestäjiltä lasten ja nuorten kuulemista, oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuuden edistämistä mm. oman oppilaitoksensa toimintaan ja sen kehittämiseen. Lisäksi Helsingin kaupungin kouluissa, lukioiden ja Stadin ammattiopistoissa on oltava oppilas- tai opiskelijakunnat, joiden tehtävänä on edistää vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta. Opetuksen järjestäjän on lain mukaan myös aina kuultava oppilaita ja opiskelijoita olennaisesti heidän asemaansa vaikuttavissa päätöksissä sekä määräjain selvittää oppilaiden ja opiskelijoiden sekä heidän huoltajiensa näkemyksiä koulun ja opetuksen järjestäjän toiminnasta.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 edistää oppilaiden ja opiskelijoiden hyvää oppimista, hyvää psyykkistä ja fyysistä terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia, esteettömyyttä ja ehkäisee ongelmien syntymistä. Esi- ja perusopetuksen, lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelu- huolto on yhteisöllistä, joka edistää osallisuutta, vuorovaikutusta sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Lisäksi lastensuojelulaki (417/2007) määrittelee, että lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen, sekä mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omilla asioissaan.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet ja ammatillisen koulutuksen tutkinnon perusteet määrittelevät lapsen, oppilaan ja opiskelijan osallisuuden edistämisen ja vahvistamisen keskeiseksi tavoitteeksi.

Yhdenvertaisuuden periaate on vahvistettu perustuslain (731/1999) 6 §:ssä. Yhdenvertaisuuden edistämisestä ja syrjinnän kielloista on tarkempaa sääntelyä perustuslain sekä eurooppalaisen ja kansainvälisen normiston ohella yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014).

Yhdenvertaisuuslaki edellyttää kuntien laativan yhdenvertaisuussuunnitelman. Helsingin kaupungissa laadittiin erilliset yhdenvertaisuussuunnitelmat koskien kaupungin henkilöstöä, palveluja sekä roolia koulutuksen järjestäjänä. Kaupunginhallitus hyväksyi kokouksessaan 3.4.2017 (§ 339) palveluja koskevan yhdenvertaisuussuunnitelman linjaukset sekä henkilöstön yhdenvertaisuussuunnitelman linjaukset ja toimenpiteet. Kaupunginhallituksen päätös periaatteista ja linjauksista yhdistettynä konkreettisten toimenpiteiden koontiin vuodelle 2017 sekä tavoitteisiin muodostavat Helsingin kaupungin palvelujen yhdenvertaisuussuunnitelman.

Osana päätöstään 3.4.2017 (§ 339) kaupunginhallitus kehotti kaupunginkansliaa laatimaan palvelutoiminnan yhdenvertaisuussuunnitelmaan liittyvän ohjeen, joka tukee toimialojen toiminnan suunnittelua yhden-

vertaisuuden näkökulmasta. Ohjeessa todetaan, että yhdenvertaisuuden edistäminen ei edellytä erillisen asiakirjan laatimista, vaan se voidaan sisällyttää osaksi muita suunnitelmia.

Tasa-arvolain (1329/2014) ja yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaisesti jokainen Helsingin kaupungin koulu ja oppilaitos on tehnyt omat toiminnalliset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat osaksi toimintasuunnitelmaansa 1.1.2017 lähtien.

Nykytilan kartoitus

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla tapahtuvaa osallisuutta on kartoitettu erittäin laajasti vuosina 2017-2018. Oppilaita, opiskelijoita, huoltajia, henkilöstöä ja johtoa, sekä toimialan sidosryhmiä osallistettiin suunnitelman laatimiseen yhdeksässä eri työpajassa, joiden lisäksi henkilöstöä haastateltiin ja järjestettiin julkinen avoin virtuaalinen kysely. Nykytilan kartoituksen tapahtumiin osallistui yli neljä sataa henkilöä ja mm. virtuaalisessa kyselyssä oli 989 tykkäystä. Taustakartoitusten perusteella on tunnistettu palveluiden vahvuudet ja haasteet osallisuuden toteuttamisessa sekä rakennettu toimialan osallisuuden edistämisen kehittämistarpeet.

Taustakartoituksen perusteella osallisuus kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla määritellään ennen kaikkea arjen tekoina, toisen ihmisen arvostuksena ja vuorovaikutuksellisenä toimintana. Osallisuuden merkitys näkyy siinä, kuinka tärkeää jokaiselle on ”saada ääni, tulla kuulluksi, kuulla toista, saada vastaus, vastata ja ymmärtää yhdessä”. Osallisuus on selkeästi läpileikkaava käytäntö koulutuksen ja kasvatuksen toimialalla. Toisaalta osallisuuden haasteiksi koetaan viestinnän selkokieli-syyden vähäisyys ja digitaalisuuden lisääntyminen. Lisäksi tärkeäksi koettiin, hallinnon rakenteiden selkeyttäminen ja johdon tuki osallisuutta vahvistamaan. Osallisuutta tukemaan toivotaan enemmän koulutusta ja menetelmiä. Nykytilakartoituksen perusteella osallisuuden ajoittaminen mm. päätöksenteossa vaatii suunnitelmallisuutta ja systemaattista vahvistamista. On tärkeää selkeyttää päätöksentekoon liittyviä osallistumisen muotoja: Milloin osallistetaan ja miksi osallistutaan.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan osallisuussuunnitelma 2019-2021

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan osallisuussuunnitelmassa määritellään osallisuuden rakenteet, osallisuuden nykytila ja periaatteet, sekä esitellään osallisuuden kehittämisen kärjet osallisuuden toteuttamiseksi toimialalla. Kasvatuksen ja koulutuksen osallisuussuunnitelma vahvistaa Helsingin osallisuuden periaatteita. Toimialalla vahvistetaan yksilöiden ja yhteisöjen osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntämistä ottamalla lapset ja nuoret ja muut opiskelijat, sekä huoltajat ja muut sidosryhmät mukaan suunnittelemaan, kehittämään, toteuttamaan ja ar-

vioimaan päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten toimintaa. Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet painottavat oppijan osallisuutta oppimiseen ja arkeen. Jokaisessa koulussa ja oppilaitoksessa toimivat oppilaskunnat, jotka ovat keskeiset osallisuutta tukevat pysyvät rakenteet. Oppilas- ja opiskelijakunnat kehittävät koulujen ja oppilaitosten toimintaa ja yhteisöllisyyttä. Koulujen ja lukioden johtokunnissa on sekä oppilas tai opiskelija että huoltajien edustajat. Vanhempainyhdistykset osallistavat vanhempia kouluissa ja oppilaitoksissa. Lisäksi yritykset ovat työelämän neuvottelukunnissa ammatillisessa koulutuksessa ja mukana erilaisissa peruskoulujen ja lukioden kehittämishankkeissa. Yhdenvertaiset palvelut ja osallisuusmahdollisuudet ovat kasvatuksen ja koulutuksen lähtökohtana kaikessa toimialan toiminnassa. Lisäksi toimialalla kehitetään kaupunkilaisten omaehtoisen toiminnan mahdollistamista avaamalla toimitiloja yhteiseen käyttöön.

Helsingin kaupungin kaikkia toimialoja ohjaa yhteiset osallisuuden periaatteet.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla tämä tarkoittaa seuraavaa:

Kaupunkilaisten tiedon ja osaamisen hyödyntäminen

Maailman vaikuttavin paikka oppia tehdään yhdessä. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla osallisuuden tunne syntyy arjen kohtaamisissa. Toimialalla hyödynnetään sekä oman henkilöstön että oppijoiden, heidän huoltajien ja yhteistyökumppanien asiantuntijuutta. Huoltajilla on käytössään monipuolisia tapoja osallistua lastensa kasvu- ja opinpolulle. Kehittämiskohtena tunnistamme paremmin erilaiset asiakasryhmät ja heidän tarpeensa, ja näin ollen asiakasymmärrystä hyödynnetään palveluiden ja viestinnän kehittämisessä. Toimialan palautteenkeruun käytäntöjä ja laadunseurantamallia yhdenmukaistetaan. Erityisen tärkeäksi katsotaan henkilöstön verkostomaisen työskentelytavan ja vertaisoppimisen kehittäminen.

Yhdenvertainen kaupunkilaisten osallisuus

Yhdenvertaiset mahdollisuudet ja saavutettavat palvelut kuuluvat kaikille. Kasvun ja oppimisen paikat ja palvelut ovat yhdenvertaiset, inklusiviset ja kielitietoiset. Oppimisen suunnittelu lähtee oppijoiden tarpeista. Oppimisen tukea kehitetään ja kaikenikäisten oppijoiden hyvinvointia edistetään. Viestimme selkokielisesti ja visuaalisesti. Palveluita tehdään näkyväksi monikielisesti eri viestintäkanavia käyttäen ja viestinnän selkeyttä testataan asiakkailta osana Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämisohjelman toteuttamista. Kouluilla ja oppilaitoksilla on omat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ja edistämme yhdenvertaisuutta Mukana-ohjelman toimenpiteillä. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus näkyvät Agenda 2030:n edistämässä toimialalla.

Erilaisiin vähemmistöihin kuuluvalla henkilöstöllä on omat osallisuusverkostot ja niiden toimintamalleja kehitetään.

Alueellinen vaikuttaminen

Oppimisen paikat ovat vetovoimaisia ja yhteisöjä vahvistavia lähipalveluita. Toimivalla palveluverkolla ja yhteistyörakenteilla varmistamme selkeät ja yhtenäiset opinpolut kaikilla alueilla. Oppimisen ja leikin paikkoja kehitetään muunneltaviksi ja alueen yhteisöllisyyttä tukeviksi monitoimitiloiksi. Asiakaslähtöisyyden ja alueen yhteisöllisyyden kehittämistä edistetään Mukana-ohjelman toimenpiteillä. Toimialalla avataan päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten tiloja kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti asukkaiden ilta- ja viikonloppukäyttöön kiinnittäen huomiota selkeään vastuujakoon. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on yli 700 toimipistettä eri puolella kaupunkia.

Kaupunkilaisten omaehtoinen toiminta

Tuemme kaupunkilaisten omaehtoista toimintaa kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kaikissa palveluissa. Yhtenäinen opinpolku varhaiskasvatuksesta vapaaseen sivistystyöhön kasvattaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Lapset ja nuoret tutustuvat Helsingin kaupungin vaikuttamiskanaviin varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukio-opetuksen opetussuunnitelmien mukaisesti. Yhteistyö erilaisten kumppaneiden kanssa antaa oppijoille mahdollisuuden koulun ulkopuolella tapahtuvaan vaikuttamiseen ja oppimiseen. Nuorten osallistuvan budjetoinnin mallia kehitetään yhteistyössä kulttuuri ja vapaa-ajan toimialan kanssa. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja edistetään ja kehitetään osana eri koulutusasteiden opetussuunnitelmien perusteita.

Asiainnoin asiakaskeskeisyys

Asiakaskokemus rakentuu aktiiviselle kehittämiselle ja hyvälle käytännöllille. Käyttäjystävälliset digitaaliset palvelut helpottavat arkea. Toimialalla kehitetään asiakastietojärjestelmiä. Lapsen opinpolkua kehitetään digitaalisena palveluna ja sen osaksi tulee varhaiskasvatuksen sähköinen viestintäkanava kotien kanssa viestimiseen. Helppojen ja käyttäjälähtöisten sähköisten oppimisympäristöjen ja -työkalujen kehittäminen on toimialalla keskeistä. Keräämme asiakaspalautetta ja -tietoa monipuolisesti ja systemaattisesti.

Osallisuutta tukevat rakenteet

Päätöksenteko- ja muutosprosessit ovat ymmärrettäviä, osallistavia ja läpinäkyviä. Toimialalla on koulujen ja lukiodien johtokunnissa oppilas ja huoltajaedustus, sekä oppilas- ja opiskelijakunnat. Oppilas- ja opiskelijakuntien malleja yhtenäistetään yhteistyössä nuorisoneuvoston kans-

sa. Yritysten osallisuutta tuetaan työelämän neuvottelukunnissa ammatillisessa koulutuksessa, sekä erilaisissa hankkeissa perusopetuksessa ja lukio-opetuksessa. Toimialalla otetaan käyttöön Helsingin osallistuva budjetointi, sekä kehitetään nuorten osallistuvan budjetoinnin mallia. Keväällä 2019 toteutetaan nuorten läsnäolo- ja puheoikeuskokeilu kasvatuksen ja koulutuksen lautakunnassa. Kokeilu ja sen jatko arvioidaan kesällä 2019. Tilahankkeissa tilojen käyttäjät ovat varhaisessa vaiheessa mukana suunnittelussa.

Osallisuussuunnitelman toimeenpano ja arviointi 2019-2021

Osallisuuden johtamisrakenteen mukaan apulaispormestari vastaa toimialallaan osallisuuden ja vuorovaikutuksen toteutumisesta (Hallintosääntö 9 luku § 2). Lautakunnan tehtävänä on vahvistaa osallisuussuunnitelma ja raportoida sen toteutumisesta kaupunkistrategian yhteydessä valtuustokauden puolella välissä. Osallisuussuunnitelmaa arvioidaan vuosittain toimialan johtoryhmässä ja toimintakertomuksessa. Johtoryhmä on vastuussa osallisuussuunnitelman toimeenpanosta arvioiden ja raportoiden lautakunnalle osallisuussuunnitelman toteutumista keväällä 2019 osana kaupunkistrategian puolivälisarviointia, sekä valtuustokauden lopussa 2021.

Osallisuus on erittäin tärkeä läpileikkaava periaate kasvatuksen ja koulutuksen toimialan toiminnassa ja kehittämisessä. Toimialan keskeisissä prosesseissa ja toiminnan kehittämisessä noudatetaan osallisuuden periaatteita. Osallisuutta edistetään osana kaikkea toimialan toimintaa ja kentän arjessa osallisuus näkyy pieninä arjen tekoina. Toimialalle on perustettu osallisuuden työryhmä. Toimialan osallisuuden työryhmä tukee, arvioi ja kehittää osallisuutta toimialalla ja raportoi johtoryhmälle osallisuuden toteutumisesta. Osallisuustyötä edistävät osaltaan erilaiset työntekijöille suunnatut osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä monimuotoisuutta toimialalla edistävät verkostot. Lisäksi kaikille toimialan työntekijöille tarjotaan koulutusta osallisuuden, sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lähtökohdista ja soveltamisesta omaan työhön. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan osallisuussuunnitelma otetaan huomioon päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten toiminnassa ja vuosittain laadittavissa toimintasuunnitelmissa.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Ilona Taimela, opetuskonsultti, puhelin: 310 21878
ilona.taimela(a)hel.fi

Liitteet

18.12.2018

Asia/4

1 Kasko_osallisuussuunnitelma 2019-2021

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala